

1 INTRODUCCIÓ	2
2 SITUACIÓ GEOGRÀFICA	3
3 MARC HISTÒRIC	5
4 METODOLOGIA	11
5 DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS	13
5.1 Rases de prospecció	13
Rases 1, 2 i 3	13
Rases 4,5,6 i 7	17
Rasa 8	19
Rases 9 i 10	19
5.2 Seguiment de les obres	21
El refugi 307	23
Mina d'aigua	27
Galeria del Passeig de Montjuïc	29
Galeries al Camí de la Font Trobada – Passeig de Miramar	34
6 CONCLUSIONS	43
7 BIBLIOGRAFIA	47
8 INVENTARI PLANIMÈTRIC	48
9. FITXES D'U.E.	49
10. INVENTARI FOTOGRÀFIC	50

1 INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria fa referència als treballs arqueològics realitzats al solar situat entre el carrer Nou de la Rambla, el Passeig de Miramar, el camí de la Font Trobada i el Passeig de Montjuïc, al barri del Poble Sec, a Barcelona, Barcelonès. Els codis de la intervenció al registre del Museu de Història de la Ciutat són 088/05 i 061/06.

Els treballs es varen efectuar entre novembre del 2005 i desembre de 2006, sota la direcció dels arqueòlegs Daniel Alcubierre Gómez i Conxita Ferrer i Alvarez (CODEX- ARQUEOLOGIA I PATRIMONI), d'acord amb la resolució dictada pel Director General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya del 3 d'octubre de 2005 i 8 de maig de 2006 la qual autoritza la intervenció arqueològica

Els treballs han estat finançats per l'empresa "B:SM BARCELONA SERVEIS MUNICIPALS" i s'han dut a terme seguint les indicacions i sota la supervisió del Museu de Història de la Ciutat de Barcelona.

El motiu d'aquesta intervenció és degut a la previsió de la construcció d'un nou parc urbà a l'esmentat solar, actuació que requeria una remoció de terres destinada a la suavització de la seva morfologia actual, estructurada en diverses terrasses. Per aquest motiu es va procedir a l'excavació d'una sèrie de rases sota control arqueològic per tal de determinar la presència de restes arqueològiques en aquest espai i posteriorment al seguiment i control de la resta de l'obra.

2 SITUACIÓ GEOGRÀFICA

La muntanya de Montjuïc (173 m) és una elevació aïllada del Barcelonès, que domina el camí litoral de Barcelona al Llobregat per un penya-segat produït per una falla que ve des del vessant marítim del Tàber i es prolonga sota l'aigua a l'indret anomenat el Morrot. Els materials de Montjuïc són del Miocè marí, detectable pels fòssils que apareixen als esvorancs de les pedreres, d'on s'ha extret jaspi i normalment gres, la pedra de Montjuïc. La seva història és complementària de la de la ciutat de Barcelona a la qual ha subministrat pedra per a la construcció i l'ornamentació, aigua i protecció contra els maresmes palúdics del delta del Llobregat.

Les troballes arqueològiques evidencien l'existència d'un poblat ibèric dels segles III-II aC. El port romà era situat al recer migjornenc de la muntanya, on avui hi ha terres i edificacions. El s XI es construï el castell de Port, del qual només en resta l'advocació de l'església de la Mare de Déu de Port. A l'alta edat mitjana hi residí el comte cosobirà de Barcelona. En aquesta època, dalt de la muntanya, hi havia dos cementiris judaics, un dels quals, el nou, fou utilitzat fins a la destrucció del call (1391). Les rieres de Magòria (o de Valldonzella) i de Santa Caterina (o Blanca) rebliren en bona part els entrants de la mar a llevant i a ponent. Modernament, el castell de Montjuïc ha tingut un paper decisiu en la història militar de Barcelona. Sorgiren els barris de la Bordeta i Can Tunis al costat de la mar, i el Poble Sec (1856), al de la ciutat, centrat en la parròquia de Santa Madrona. El 1883 s'hi inaugurà el Cementiri Nou o del Sud-Oest. El 1916 hi havia, als faldars de Montjuïc, a més del castell, les pedreres, els horts de Sant Bertran, barraques habitades i centres d'esplai popular.

El solar on es situa el Parc de la Primavera es troba entre els carrers Nou de la Rambla, Passeig de Miramar i Camí de Font Trobada, ocupen una superfície triangular de gairebé 3.800 metres quadrats. L'alçada sobre el nivell del mar a la part més elevada és de 51,5 metres. La topografia del terreny és força abrupta: la part més elevada, situada al sud-oest, presenta una superfície anivellada, on fins fa pocs anys es mantenien habitatges de factura modesta, i es troba parcialment aterrossada, amb murs de contenció disposats als costats nord i est. Per contra, als costats nord-oest i sud-est el terreny cau en talús molt pronunciat cap als carrers de Nou de la Rambla i Passeig de Montjuïc, tenint aquestes zones un difícil accés.

Aquest espai es troba inclòs dins el Parc de Montjuïc, i com s'ha dit, fins fa pocs anys era parcialment urbanitzat. A l'inici de la intervenció, d'aquestes edificacions encara es conservaven puntualment trams de paviment, fonamentacions i restes dels alçats dels murs.

Situació del Parc de la Primavera, destacada en vermell.

3 MARC HISTÒRIC

Dins l'àmbit de la muntanya de Montjuïc són nombroses les evidències arqueològiques que manifesten l'ocupació d'aquest espai ja des de la prehistòria.

Les primeres notícies que tenim al respecte són les que ens parlen, al 1882, de l'existència d'un dolmen a la muntanya, restant com a única referència del mateix l'article publicat a la revista L'Avenç del mateix any per E. Canivell. Actualment, però, és difícil confirmar aquest fet donades les escasses proves disponibles.

L'any 1992 es va localitzar en una campanya de prospecció el taller lític del Morrot, situat al peu del castell, al nord del vessant que mira a port. Aquest taller s'ha identificat com el punt de producció de nombrosos estris lítics localitzats a tota la zona de la muntanya, i es caracteritza pel treball amb jaspi, òpal i sílex, així com per mostrar traces del que es podria qualificar com a protomineria. Situat a una zona amb una forta pendent s'ha plantejat la hipòtesi que l'espai d'hàbitat que s'hi devia vincular es pogués situar a una zona propera més adient, com les proximitats del castell.

Un altre jaciment, en aquest cas protohistòric, situat a les rodalies de la muntanya de Montjuïc són les sitges excavades a la confluència dels carrers Anníbal i Margarit, essent aquest un jaciment corresponent al període del bronze final, datat a partir de les excavacions dutes a terme cap al 900 aC.

Ja corresponents a la cultura ibèrica, i datades als segles VII i VI aC. trobem les restes aparegudes a la confluència dels camins del Molí Antic i de la Font de la Mamella. Aquestes es corresponen a una possible cabana, de la que es va identificar una llar de foc i diversos forats de pal, que configurarien una ocupació estacionària. Igualment s'han localitzat restes de ceràmica ibèrica a les rodalies del castell del Port i a la vessant sud-oest de la muntanya, que abasten un ventall cronològic entre els segles VI i II aC, tot i que no es poden relacionar amb cap zona d'hàbitat a les rodalies.

És, però, la zona de l'actual avinguda dels Ferrocarrils Catalans la zona on més restes d'època ibèrica s'han localitzat, trobant-se en un petit promontori d'aquesta zona una sèrie d'estructures de pedra que es podrien correspondre amb hàbitats ibèrics. A la plana d'aquest turó es va excavar entre els anys 1984 i 1990 un conjunt d'estrats on apareixen materials del segle IV aC. i que semblaven correspondre's amb terres esllavissades del mateix turó. Al mateix espai es va identificar i excavar un forat de pal, si bé no es pot assignar a aquesta estructura una funció definida.

Ja als anys 90 es van reprendre les excavacions en aquesta zona, apareixent un conjunt de més de 50 sitges, de planta circular i secció ovoide, d'on es van recuperar materials ceràmics que situen la seva amortització entre els segles V i III aC. La gran capacitat contenidora d'aquest conjunt fa plantejar la hipòtesi que es tractés d'estructures destinades a recollir excedents de gra amb intenció de dedicar-lo al comerç i l'intercanvi, veient-se reforçada aquesta teoria per la situació del conjunt, molt propera a la costa i a la desembocadura del riu Llobregat.

Cal parlar igualment de les restes romanes localitzades a la muntanya. Ja al 1929, i dins les actuacions relacionades amb l'Exposició Universal d'aquell any

es van localitzar a la zona de Vista Alegre una sèrie d'estructures, murs de pedra i morter i sitges, així com material ceràmic corresponent al segle II que s'han identificat amb les restes d'una vil·la rústica. També al 1929 i a les proximitats de l'estadi es va documentar un forn d'àmfores, identificat pels retalls on es dipositaven els rebutjos i amortitzats per un paviment posterior d'*opus signinum*.

Altres troballes puntuals a la zona són un enterrament baix imperial amb coberta de *tegula* localitzat a les immediacions del Museu Etnològic, localitzada al 1974, les restes d'un petit nucli rural republicà a la zona ocupada pel cementiri del Sud-oest, excavada al 1984 i les restes d'una vil·la excavades al 1989 en les proximitats de l'edifici de La Campana. Aquest conjunt de troballes mostra una ocupació de Montjuïc des d'època romana, de caire dispers i rural.

A Montjuïc es localitza igualment la necròpolis medieval jueva de la ciutat, en la zona situada entre la carretera de Montjuïc i la carretera de Miramar. Les primeres notícies que tenim sobre la necròpolis jueva de Barcelona, i que permeten obtenir unes dates fiables sobre la seva antiguitat es remunten a l'any 1091, quan el comte Berenguer Ramon II va restituir unes vinyes a la Canonja de la Santa Creu i Santa Eulàlia de Barcelona. Aquestes vinyes, localitzades a Montjuïc (*Monte Judaico*), limitaven a l'Est per unes certes *veteres iudeorum sepulturas* (Lib. I, fol. 456, doc. 173). Així, doncs, aquesta notícia permet intuir que el call jueu de Barcelona ja disposava d'un cementiri, com a mínim, des del segle X, donat que a finals del segle XI ja existien sepultures que es consideraven antigues.

La necròpolis jueva de Barcelona va perdurar a Montjuïc fins a la fi del call de Barcelona el 1391, any dels tràgics successos que es van estendre pel Regne

de Castella i la Corona d'Aragó, i que van donar lloc a la destrucció d'un gran nombre de calls i a l'assassinat de molts dels seus habitants.

No va ser fins al 1898, a causa de la construcció d'unes bateries de defensa costanera en ple recinte del cementiri, quan es té constància de la primera actuació arqueològica efectuada dins del recinte, de manera més o menys controlada. Aquest fet, va permetre confirmar que la necròpolis s'estenia a tots dos costats del camí que conduïa al castell de Montjuïc, i que es correspon amb l'actual Carretera del Castell.

Al 1945 a causa de les obres de construcció dels pavellons del "*Tiro al Pichón*" van ser destruïdes una gran quantitat de tombes pertanyents a la Necròpolis jueva. Seguidament, el *Instituto Municipal de Historia* es va fer càrrec de les excavacions (octubre 1945 – abril 1946), posant al descobert un total de 171 tombes de les quals es van poder recuperar 114 inhumacions - 24 infantils i 90 adults, amb 57 homes i 33 dones -, a més d'exhumar nombrosos objectes corresponents a l'aixovar dels difunts, com anells o arracades. La documentació obtinguda d'aquests treballs resultà molt escadussera, i es desconeix el destí de bona part de les restes exhumades, a més de deixar una més que parcial situació topogràfica del jaciment, fet que dificulta reconèixer la seva ubicació real respecte a l'excavació actual que hem dut a terme. Cal destacar la realització d'un sondeig a l'altra costat de la Carretera del Castell, i que va permetre observar l'aparició de diverses sepultures, fet que referma la teoria que els límits del cementiri s'estenien, i per tant s'estenen, cap al nord.

L'any 2001 es va dur a terme una nova intervenció a la necròpolis, sota la direcció de Xavier Maese Fidalgo, excavant una nova àrea al mateix. Com a resultat es va fer palès que el sector excavat del cementiri no es correspon al

nucli original del mateix, sinó més aviat, a una part limítrofa amb aquest, que possiblement es localitzaria cap al nord o l'oest del jaciment.

Finalment, l'element històric més destacable situat dins mateix l'àrea afectada per la present obra és el refugi anti-aeri 307. Aquesta és una construcció compresa dins el projecte global de defensa passiva de la ciutat de Barcelona davant els bombardeigs soferts durant la guerra civil de 1936-1939.

Aquest projecte de defensa es va iniciar a la tardor de 1936, donada la manca d'estructures de defensa passiva enfront la possibilitat d'atacs aeris que patia la ciutat de Barcelona. Les primeres actuacions van consistir en el condicionament per part de l'Ajuntament dels passadissos del metro i ferrocarril, així com la construcció de 25 refugis, molt senzills, consistents en galeries de mina sense cap altre servei adicional. Paral·lelament es va començar la construcció de cinc grans refugis cel·lulars, dotats de serveis complementaris i reforçats amb plaques de formigó. Malauradament l'elevat cost de construcció i les despeses derivades de la guerra van provocar que part d'aquests treballs s'haguessin d'aturar. Com a complement a aquestes primeres intervencions es va procedir a la adequació de soterranis particulars, si bé el resultat de tot el conjunt es va provar insuficient un cop van començar els bombardeigs.

Per tal de pal·liar aquesta situació la Generalitat va crear al juny de 1937 la Junta de Defensa Passiva de Catalunya, destinada a la protecció de la població civil davant els atacs, i que es va organitzar en diferents juntes locals. El cens de refugis efectuat per la junta de Barcelona en aquest moment recull un total de quasi 1400 construccions, de les quals més de 1300 van ser obres d'iniciativa popular. És en aquest context on hem de ubicar la construcció del refugi 307.

Aquest refugi, construït seguint el model de galeria de mina, es situa al costat sud-est del carrer Nou de la Rambla, tenint originàriament tres accessos des d'aquest carrer.

L'obra fou començada entre l'estiu i la tardor de l'any 1937, per iniciativa dels propis veïns del barri del poble Sec, rebent de manera puntual ajuts oficials en forma de finançament, si bé aquest no ha pogut estar quantificat.

El seu recorregut consta de 400 metres de galeria excavats a la muntanya, amb una amplada mitjana de 1,60 metres i 2 metres d'alçada, la major part dels quals es troben condicionats amb enlluït de calç i una volta de maons al sostre. El seu traçat presenta nombroses bifurcacions i trams en ziga-zaga, destinats a reduir l'impacte tant de la metralla com de les explosions properes. Igualment al seu interior es troben diverses instal·lacions bàsiques, com una petita infermeria, un magatzem d'eines, una zona per a l'allotjament dels infants i lavabos i sanitaris situats a les zones properes als accessos. També disposava d'una bateria d'acumuladors elèctrics per garantir el subministrament d'energia i d'una xarxa interna d'il·luminació. Així mateix disposava d'aigua corrent i una petita cisterna al seu interior. Per tot el traçat del refugi es conserven rètols indicadors, amb instruccions sobre l'ús de la infraestructura.

Un cop finalitzat el conflicte, les galeries del refugi van continuar obertes, reaprofitades per a usos diversos, com ara plantació de xampinyons, magatzem d'una fàbrica de vidre des de 1945 o com a vivenda.

4 METODOLOGIA

Donats els objectius que es plantejaven, es va decidir excavar, amb anterioritat a l'inici dels moviments de terres necessaris per a la construcció del parc, rases de sondeig per tal de comprovar l'existència de restes arqueològiques i, en cas afirmatiu, delimitar-ne l'extensió aproximada. Com a pas previ a l'excavació de les mateixes es va dur a terme al solar una actuació de neteja i desbroçament, efectuada igualment sota control arqueològic, a fi de localitzar possibles estructures elevades i d'establir quins eren els punts idonis per a la realització de les rases.

Es van realitzar un total de deu rases, amb unes dimensions aproximades de set metres de llarg per un metre d'ample, amb l'ajuda d'una retroexcavadora. Quant a la fondària de les mateixes, es va aprofitar al màxim els recursos mecànics, assolint cotes d'entre 3 i 4 metres per sota del nivell de circulació, per tal de descartar amb seguretat la presència de restes arqueològiques. Un cop documentades les rases es va procedir al reompliment de les mateixes amb les terres extretes, per motius de seguretat al tractar-se d'una zona transitada.

Aquestes rases es van concentrar a la zona aterassada, al sud-oest del solar, donada la impossibilitat d'accedir amb seguretat a les parts atalussades del parc. La distribució de les rases es va plantejar de manera que aquestes es disposessin de manera regular per tota la superfície del terreny a fi d'obtenir un mostreig el més ampli possible; igualment tres de les rases es van excavar a punts específics annexes als murs d'aterassament per tal d'intentar determinar la cronologia dels mateixos i valorar la possibilitat que reaprofitessin estructures preexistents.

De la mateixa manera, un cop començada l'obra del parc, es va dur a terme un seguiment i control arqueològic dels moviments de terres efectuats a l'obra, tant per evitar possibles afectacions al refugi antiaeri localitzat com per detectar la presència de noves estructures.

Els estrats que s'han trobat han estat enregistrats segons el mètode proposat per E.C. Harris. S'ha realitzat també la corresponent documentació fotogràfica i planimètrica.

5 DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS

5.1 Rases de prospecció

Rases 1, 2 i 3

Aquestes tres rases es disposen a la terrassa situada al part nord-est del parc, situada a 48 metres sobre el nivell del mar.

Rasa 1

Es va excavar al costat sud de la terrassa, amb una orientació est-oest, a una zona que presentava restes d'un paviment contemporani de rajoles, i on probablement es devia aixecar alguna edificació simple i de mides reduïdes de construcció contemporània. Un cop aixecat aquest paviment (U.E. 1002) així com la seva corresponent preparació (una capa poc gruixuda de ciment) es va procedir a l'excavació del sediment. Aquest, documentat com a U.E. 1003, era format per un nivell d'argiles i llims de textura flonja i poc compacta, de color groguenc. Ocasionalment la coloració del mateix presentava alguna variació, però en cap cas es va poder identificar una estratificació de diferents sediments, donat que la seva composició era notablement homogènia. S'ha d'assenyalar que no es va documentar cap resta antròpica en aquest estrat, pel que poder plantejar la hipòtesi de que es tracti d'un nivell de sedimentació de formació natural. Aquesta descripció es pot fer extensiva al sediment documentat a la resta de rases efectuades al solar, ja que totes les terres remogudes presentaven unes característiques morfològiques comunes, així com la mateixa absència de restes d'origen antròpic.

A l'extrem est d'aquesta rasa, a una cota de 3 metres per sota del nivell de circulació del parc, es van documentar restes d'estructures contemporànies, realitzades amb maons de terra cuita lligats i arrebossats amb ciment de color gris (U.E. 1004). Les seves característiques constructives així com la presència de terres amb abundant component d'origen orgànic ens permet suposar que es tracti de restes d'alguna estructura destinada a la recollida d'aigües residuals.

Rasa 2

Es va excavar a la banda nord de la terrassa, també amb orientació est-oest, i annexa al mur d'aterrament que delimita l'espai cap al nord. Al contrari que en el cas anterior, aquí no es van localitzar pavimentacions. L'estratigrafia en aquest cas estava composta per les unitats 1001, formada per un nivell d'argiles amb abundant composició vegetal i restes de material constructiu contemporani, i 1003, descrita en l'apartat anterior. L'excavació d'aquesta rasa va permetre documentar la part soterrada del mur 1005. Aquest delimita l'espai per la banda nord, i actua com a mur de contenció de terres enfront el vessant que s'obre cap al Passeig de Montjuïc. Es tracta d'una obra realitzada amb pedra escairada de manera irregular, en blocs d'entre 30 i 40 cm, lligats amb abundant ciment de color gris i on trobem puntualment maons de terra cuita disposats per tal d'anivellar les filades. La part enlairada d'aquesta estructura només permetia documentar entre dues i tres filades de pedra, sobre les quals s'havia sobreaixecat una tàpia contemporània de maons. La part soterrada, de la qual es va poder documentar una alçada d'aproximadament 2 metres, presenta les mateixes característiques constructives, amb reaprofitament de materials i elements contemporanis (ciment, maons i fustes d'encofrar). Aquest

fet, juntament amb que tot el material que hi apareix relacionat sigui abocaments de material constructiu actual, ens permet dir que es tracta d'una construcció recent. No tenim cap indici, fins la cota excavada, que reaprofiti alguna estructura anterior.

Rasa 3

Aquesta rasa, d'unes dimensions més reduïdes que les anteriors (1 per 2 metres) es va realitzar a l'extrem est del mur 1005 descrit en l'apartat anterior, amb la finalitat de comprovar les característiques d'aquesta estructura en aquest punt. Com en el cas anterior l'estratigrafia era formada únicament pels estrats U.E 1001 i 1003, si bé el primer d'ells presentava una major concentració de material constructiu abocat. Pel que respecta al mur 1005, es va constatar que en aquest punt presentava una alçada molt més reduïda que en l'extrem oest, trobant-se només tres filades de pedra, aixecades amb la mateixa tècnica vista anteriorment.

Imatge de la rasa 3, situada a la part central del solar.

Rases 4,5,6 i 7

Aquestes quatre rases es van excavar a la part central del solar. Aquesta zona es la més elevada del parc, a una cota de 51 m, i com en el cas anterior, encara podem trobar restes de les fonamentacions dels habitatges que fins fa pocs anys ocupaven aquest espai. A causa que tota la superfície del parc és coberta amb un estrat de terra vegetal i restes de runa (U.E. 1001-1006-1013) d'entre 30 i 40 centímetres de potència format per aportacions recents, aquestes estructures només s'han pogut localitzar puntualment, si bé la seva situació es troba enregistrada al parcel·lari de la ciutat. Aquestes estructures són construïdes amb maons de terra cuita i ciment, amb una amplada de 30 cm i una potència conservada d'entre 40 i 50 cm.

Rasa 4

Es situa a la part est de la terrassa superior, a una cota de 51,70 metres. Es va realitzar amb una orientació nord-sud, assolint una fondària de 3,70 metres. La seqüència estratigràfica documentada està formada per les U.E. següents: 1006, corresponent a un nivell de terra solta de color fosc, de 40 cm de potència, amb abundant component d'origen orgànic, així com restes de runa d'època contemporània. Sota aquest nivell trobem la U.E. 1007, que presenta unes característiques idèntiques al sediment documentat com a U.E. 1003 a les rases anteriors: un estrat format per argiles i llims poc compactes, de color groc i vermellós, en el qual no apareix cap resta de material d'origen antròpic (ceràmica, metalls, etc) ni orgànic (ossos, malacofauna). Aquest nivell té una gran potència, propera als 3 metres. Finalment, sota aquest nivell documentem

la U.E. 1008, un estrat rocallós format per gres. Assolit aquest estrat es va aturar l'excavació de la rasa.

Rasa 5

Es va excavar a la part central de la corona del solar, assolint una cota de 3,50 metres per sota del nivell de circulació. L'estratigrafia documentada en aquest cas és idèntica a la de la rasa 4 (U.E. 1006-1007-1008) i de la mateixa manera no es va documentar cap resta antròpica. Igualment es va aturar l'excavació en arribar a documentar l'estrat de gres 1008.

Rasa 6

Aquesta rasa es va excavar a la part nord de l'espai superior, al costat del mur que separa aquesta zona del vessant que cau cap al carrer Nou de la Rambla. Com en el cas de les rases 2 i 3 la finalitat d'aquesta rasa era comprovar les característiques constructives d'aquesta estructura (U.E. 1009), per tal de valorar si es tractava d'un element amb interès arqueològic. Un cop realitzada l'excavació es va poder veure que es tractava, com en el cas anterior, d'una estructura contemporània, construïda amb maons i ciment, amb una potencia de tan sols 60 cm. Pel que respecta a l'estratigrafia vinculada a aquesta, podem dir que presenta la mateixa seqüència que les anteriors, sense cap traça d'evidències arqueològiques.

Rasa 7

Es va excavar al costat oest de la part elevada del solar, a una cota de 50, 70 metres sobre el nivell del mar, amb una orientació sudoest-nordest. El resultat a la mateixa també va ser negatiu, documentant-se la seqüència estratigràfica

corresponent a les U.E 1006-1007 i 1008, ja vistes a les zones anteriorment excavades.

Rasa 8

Es localitza al costat oest del solar, a un àmbit anivellat i on són encara evidents les traces de l'edificació contemporània que ocupava aquest espai; d'aquesta resten in situ una pavimentació de rajoles (a la banda més propera al Passeig de Miramar) així com restes de murets i tanques metàl·liques corresponents a una part exterior enjardinada, propera al vessant cap al carrer Nou de la Rambla. És en aquest punt, situat a una cota de 49, 20 metres sobre el nivell del mar, on es va procedir a excavar aquesta rasa.

Els resultats obtinguts són, com en les anteriors, negatius. Sota un primer estrat de terres flonges de color marró fosc (U.E. 1010) amb abundants restes de runa, es va localitzar l'estrat 1011. Podem considerar aquest com el mateix sediment argilós localitzat a les rases anteriors, doncs la seva morfologia es correspon de manera idèntica, tant en color com en textura i composició. De la mateixa manera destaquem la total absència de restes antròpiques. Per sota d'aquest es va localitzar novament el nivell de roca de gres, punt en que es va aturar l'excavació d'aquesta rasa.

Rases 9 i 10

Aquestes dues rases es van disposar a l'extrem sud-oest del parc, a un punt on aquest s'aixeca com un petit turó respecte al nivell de circulació del Passeig

de Miramar. La seva cota respecte al nivell del mar és de 49,80 metres. En el punt més meridional d'aquesta zona es situen un paviment de formigó així com un petit abeurador o safareig, realitzat també amb materials contemporanis (ciment i maons)

Rasa 9

Es va excavar amb una orientació nord-oest – sud-est, fins a una fondària de 3,50 metres. Novament l'únic resultat obtingut va ser la presència de sediments d'origen natural, amb les característiques ja vistes fins al moment, i documentats com a U.E. 1013 (estrat superficial) i 1014 (sediment argilós).

Rasa 10

Aquesta última rasa s'excavà fins a tres metres per sota del nivell de circulació, amb una orientació sudoest-nordest, al punt més meridional del solar. Es va situar de manera annexa a la pavimentació de formigó abans esmentada per tal de comprovar si aquesta encobria o aprofitava alguna estructura anterior. Un cop enretirat el sediment (U.E. 1014) es va poder comprovar com l'esmentat paviment era una estructura exempta, disposada directament sobre el terreny argilós. Com en els casos anteriors, l'excavació de la rasa es va aturar un cop assolida la capa de roca de gres situada sota el nivell d'argiles i llims.

5.2 Seguiment de les obres

Un cop iniciada l'obra es va procedir a la supervisió de les actuacions, tant per detectar noves estructures que poguessin aparèixer, com per protegir l'accés al refugi 307 localitzat al carrer Nou de la Rambla. Aquesta segona actuació va comportar, a més, la construcció d'una plataforma sobre pantalles de formigó que garantís l'estabilitat de les galeries del refugi de cara als moviments de terres que s'havien d'efectuar a l'obra.

En el decurs del seguiment de l'obra es van localitzar dues noves galeries excavades al subsòl de la muntanya. D'una banda, es va localitzar un corredor a la zona propera al Passeig de Montjuïc, a la part baixa del parc, i d'altra banda es van localitzar un conjunt de diferents galeries a la part més alta del solar, al costat del camí de la Font Trobada. Com a hipòtesi de treball es va considerar que tots dos elements es correspondrien amb refugis antiaeris excavats a la muntanya com a mesura de protecció davant els atacs aeris soferts durant la Guerra Civil.

Un cop localitzats es va procedir a la seva documentació tant planimètrica com fotogràfica, així com a la supervisió de l'adequació de l'accés del refugi del Passeig de Montjuïc.

Ubicació de les zones on on s'ha intervingut:

1 Accesos al refugi 307

2 Galeria del Passeig de Montjuïc

3 Galeries al Camí de la Font Trobada – Passeig de Miramar

El refugi 307

Dins la zona oest del parc, a l'àrea que limita directament amb el carrer Nou de la Rambla, es troba un dels accessos al refugi antiaeri 307. A més de la galeria soterrada, que s'endinsa cap el sud-est, en aquest punt trobem la construcció que conforma l'accés exterior, i que a l'inici de les obres es trobava clausurada. Aquesta és una estructura de maons i formigó, i presenta una coberta plana igualment de formigó accessible des del parc. Tot i trobar-nos amb un dels punts d'entrada originals del refugi, no tenim la certesa de que aquesta estructura externa fos construïda al mateix moment que el refugi, donat el fet que aquest va ser ocupat i reutilitzat un cop finalitzat el conflicte amb finalitats diverses, alterant en part la seva configuració original.

Vista de la zona del carrer Nou de la Rambla on es situa l'accés al refugi 307, amb l'estructura de formigó exterior.

Vista de la part superior de l'accés al refugi 307 al carrer Nou de la Rambla.

A causa de la nova reordenació del parc implicava un rebaix dels talussos on es situa l'accés, així com moviments de terra i maquinària pesant a la zona immediatament per sobre de la galeria, es va establir des del primer moment la prioritat de garantir la conservació d'aquest túnel.

Igualment, i per tal d'assegurar que el pas de maquinària pesant no malmeties l'estructura del refugi, es va procedir per part de l'empresa promotora, a la construcció de dues pantalles a banda i banda del refugi així com a una coberta sobre d'aquest. La realització d'aquestes pantalles va comportar l'excavació de dues rases de quatre metres de fondària per 70 cm d'ample, efectuades igualment sota control arqueològic. Tota l'estructura de protecció es va

construir amb formigó amb armadura metàl·lica, quedant aquest conjunt cobert per les terres del parc un cop finalitzada l'obra.

Durant tot el procés es van realitzar, a més, inspeccions periòdiques de l'interior de la galeria, per tal de comprovar que no es malmetés l'estructura interna de la mateixa.

L'única estructura no documentada prèviament que es va localitzar en el decurs de l'excavació d'aquestes rases és un conjunt de blocs de pedra, d'aproximadament un metre d'ample que es situaven al costat sud est de la galeria d'accés al refugi, a la zona més propera a la part alta de la muntanya. Aquest conjunt era format per un total de quatre blocs rectangulars, disposats un sobre l'altre, i aquests sobre una preparació de blocs de pedra més petits (entre 30 i 40 cm) tallats de forma irregular. Aquesta estructura s'ha interpretat com a un suport per tal de contenir les terres del parc i vinculat a la construcció del mateix refugi 307.

Donada la situació d'aquestes restes, a l'extrem d'una de les rases de les pantalles, no va ser possible accedir-hi, procedint-se a la seva documentació fotogràfica i a la seva posterior protecció amb material plàstic.

Detall de l'estructura de contenció de terres apareguda a la
rasa per les pantalles de protecció del refugi 307

Mina d'aigua

Els moviments de terres efectuats al nord-est d'aquest accés, al mateix carrer de Nou de la Rambla, al punt on s'havia ubicat entre 1945 i 1995 una fabrica de vidre, van permetre localitzar una nova estructura. Es tracta d'un conducte, d'un metre d'alçada per 40 cm d'ample, amb orientació sud-oest - nord-est, que baixa en pendent des de la part alta del solar. Aquest conducte (U.E. 2004) és una obra complexa, ja que presenta una coberta de blocs de pedra suportada per petits pilars de maons massissos de terra cuita al costat de muntanya, disposats cada 30 cm; igualment la seva part inferior és feta amb maons, i presenta una canalització feta amb tubs ceràmics. Per sota d'aquest base es disposen també dues canalitzacions ceràmiques reforçades amb maons. Tot el conjunt és lligat amb morter de calç.

Aquestes característiques identifiquen la present estructura com a part d'una mina d'aigua, del tipus de galeria filtrant, destinada a recollir les filtracions del subsòl de la muntanya i canalitzar-les cap a l'exterior. Tot i trobar-se en una zona pròxima al refugi 307 no sembla que formés part del conjunt de serveis del mateix, al disposar aquest d'un subministrament d'aigua a partir d'una deu al seu interior.

Vista frontal de la mina d'aigua localitzada, amb les canalitzacions ceràmiques en primer terme.

El tram localitzat durant la intervenció es veia abruptament tallat en el límit del solar ocupat per la fabrica de vidre que s'hi va situar a la zona el 1945, per la qual cosa podem interpretar que aquesta construcció va amortitzar la mina en aquell mateix any.

Galeria del Passeig de Montjuïc

El seguiment de les obres del Parc de la Primavera va permetre inicialment localitzar part de la volta d'una galeria (U.E. 2001) excavada al vessant de la muntanya de Montjuïc situada al Passeig de Montjuïc. L'obertura localitzada permetia veure una galeria excavada al terreny que discorria en direcció sud-oest nord-est, a l'hora que permetia constatar que la part del seu traçat més propera al carrer es trobava col·lapsada.

A partir d'aquest punt es va procedir a delimitar el traçat de la galeria que quedava inaccessible i, un cop localitzat, es va dur a terme el seu buidat per mitjans mecànics i manuals. Aquests treballs van permetre tenir accés a la resta del recorregut, la qual cosa va facilitar igualment localitzar i fer accessible una altra entrada a l'extrem nord-oest de la galeria.

La galeria, formada per un únic corredor, es troba excavada al terreny natural de la muntanya, i el seu interior no presenta cap tipus de revestiment o enlluït. Únicament són apreciables una sèrie de claus de ferro situats al seu costat nord-est, disposats probablement com a suport per a punts d'il·luminació. Tant les seves característiques constructives, equiparables a certs trams del refugi antiaeri 307 (situat al carrer Nou de la Rambla) com la seva situació, (hi ha constància que en un punt proper a la zona afectada es situava un refugi antiaeri no localitzat) i alguns elements mobles localitzats al seu interior (envasos de vidre i estris domèstics) ens permeten suposar que la galeria localitzada es correspon a un refugi antiaeri construït durant la Guerra Civil Espanyola. Aquesta hipòtesi es veu reforçada amb les informacions sobre refugis "no oficials" construïts per particulars, en especial en els barris propers

a la zona del port, com és el cas que aquí veiem, i dels que no en queda constància als registres.

Corredor sud d'accés.

El corredor és accessible des del Passeig de Montjuïc, per dues boques separades 21,15 metres. Els dos accessos al refugi eren colmatats i amortitzats per material constructiu abocat i runa, la qual cosa indicaria una obliteració

intencionada dels mateixos en el moment en què l'estructura va quedar en desús. A partir de cada un d'aquests accessos, la galeria s'endinsa en la muntanya en direcció nord-est - sud-oest, fins a 8 metres respecte al punt inicial. La part central de la galeria presenta una orientació nord-oest - sud-est, paral·lela al Passeig de Montjuïc, situant-se a la part central d'aquest tram un trencant en forma de "S". Aquest model de traçat no lineal s'ha documentat a altres refugis antiaeris, essent un sistema dispostat per evitar o minimitzar la possible entrada de metralla a l'interior del mateix. Així, doncs, el recorregut complet del refugi suma un total de 38,20 metres.

Cantonada entre l'accés sud i el tram central

El nivell de circulació als punts d'accés es situa a una cota de 23,9 metres (entrada septentrional) i 25,8 metres (entrada meridional). Des d'aquesta cota el nivell de circulació descendeix, fins a situar-se als 22,13 metres al tram central. L'alçada mitjana del corredor és de 1,70 metres, amb una llum d'un metre entre les seves parets. Aquest refugi no està connectat amb el refugi antiaeri 307, situat al carrer Nou de la Rambla. Igualment no s'aprecia al seu interior cap accés amortitzat, pel que podem considerar que s'ha documentat la totalitat del seu recorregut original.

Un cop documentada l'estructura i represes les obres del parc en aquest sector es va procedir a adequar l'accés a aquesta galeria, tancant les entrades originals i construint una entrada des de la part superior, practicable un cop el parc adquirís la seva topografia definitiva.

Vista de la part central del refugi

Galeries al Camí de la Font Trobada – Passeig de Miramar

El seguiment del rebaix superficial del terreny del solar en la zona on conflueixen el Camí de la Font Trobada i el Passeig de Miramar (al costat sud del mateix) va posar al descobert la part superior d'una galeria excavada al subsòl de la muntanya de Montjuïc. Un cop trobada aquesta volta, es va procedir a la neteja de l'àrea adjacent per mitjans mecànics, per tal de delimitar la seva extensió, així com per facilitar l'accés per dur a terme les corresponents tasques de documentació.

Aquesta neteja va permetre localitzar un petit tram (U.E. 2006) del que, per les seves característiques formals i la seva ubicació (hi ha constància de la construcció d'un refugi en aquesta part de la muntanya, si bé no es coneix la seva situació precisa), s'ha identificat com un altre refugi antiaeri excavat en el període de la Guerra Civil Espanyola. Aquest segment es correspon amb la confluència de dos braços diferents, presentant un d'ells una orientació est-oest i l'altre una orientació nord-sud. S'ha d'assenyalar que el braç nord-sud es troba bifurcat, el que dóna lloc a que presenti dos accessos en aquesta confluència.

Tot el recorregut localitzat (inclosa l'àrea habilitada pels treballs d'excavació) es troba reblert per terra, runa i blocs de pedra caiguts del propi terreny geològic, la qual cosa impossibilita conèixer el recorregut complet del mateix. Tot i això, les tasques de neteja efectuades per mitjans manuals van permetre constatar com ambdues galeries presentaven solució de continuïtat en direcció sud, cap a la part alta de la muntanya, per sota de l'actual passeig de Miramar. Com a conseqüència del risc que comportava el mal estat de conservació de la galeria, la neteja es va aturar un cop es va poder comprovar que el recorregut

no s'endinsava en el solar del Parc de la Primavera i, per tant, no podia restar afectat per les obres. En cap cas s'ha localitzat l'accés original al refugi.

Tal com succeïa en el refugi localitzat al Passeig de Montjuïc i en alguns trams del refugi 307 (situat al carrer Nou de la Rambla), aquesta estructura es troba excavada a la roca de la muntanya però, a diferència dels casos descrits anteriorment, es poden veure restes d'un fals sostre construït amb maons entre la runa que rebleix el braç més oriental del recorregut. L'amplada de la part on s'ha pogut accedir és d'un metre, amb una alçada aproximada de 1'80 metres. L'única estructura construïda que es va localitzar es correspon amb el tapiat fet amb maons de la boca occidental de la galeria que discorre en direcció nord-sud, així com una petita pica rectangular de pedra situada a la seva base. Sobre aquesta pica s'obre un petit orifici pel que devia manar aigua aportada per algun tipus de canalització no documentada.

Sembla, doncs, que ens trobem novament davant una part d'un altre refugi de caràcter secundari, com el vist al passeig de Montjuïc, si bé en aquest cas les traces d'estructures i reforços d'obra ens indiquen que es tractaria d'una obra més complexa o acabada que l'esmentada del Passeig de Montjuïc.

Tapiat de la galeria al Camí de la Font Trobada, amb la pica per
recollida d'aigua.

Al costat nord d'aquesta galeria es va documentar una nova estructura, relacionada amb les restes de construccions contemporànies que restaven al marge sud del solar. En aquesta zona es va detectar en superfície i vinculada a les restes d'un mur (U.E. 2009) d'una d'aquestes construccions, una escala construïda amb maons, rajol de terra cuita i morter. Els treballs efectuats en aquest espai van permetre excavar i documentar la continuació d'aquesta estructura sota el terreny. Així es va posar al descobert un tram d'escala excavat al subsòl i revestit, tal com la seva part "aèria" amb rajol de terra cuita lligat amb morter. Aquesta escala (U.E. 2008) era formada per dos braços, el primer d'ells orientat cap a l'oest amb set graons de 1,10 metres d'amplada i 20 cm d'alçada, que arribaven fins a un petit replà quadrat, pavimentat amb els mateixos materials, d'on continuaven dos graons més en direcció nord. Al peu d'aquests graons es va poder detectar com el terreny geològic havia estat treballat de manera similar a les galeries ja vistes per tal de condicionar el paviment i les parets, però en aquest cas aquesta adequació només era evident a l'àrea més pròxima a les escales, fins a una distància de un metre.

El costat sud d'aquest estructura es recolzava en un mur de maons enlluït amb morter de calç que, com les pròpies escales, presentava continuïtat a la superfície del solar, si bé estant aquí molt degradat i afectat per actuacions posteriors. Aquest mur es situa, doncs, entre aquestes escales i la part de galeria excavada a la mateixa zona; l'existència d'aquesta separació física, juntament amb la diferència en la orientació de totes dues estructures ens fa pensar que malgrat la seva proximitat no hi ha cap relació entre les galeries documentades a la part nord d'aquesta zona i el tram d'escales ara descrit.

Vista de les escales localitzades a la part superior del solar, amb part de la galeria excavada al subsòl visible darrera seu.

Pel que respecta a la cronologia d'aquest conjunt, no tenim cap més evidència que les seves característiques constructives per tal d'establir una hipòtesi, ja que a l'excavació de les mateixes no es va obtenir cap material que permetés precisar en aquest camp. Així, doncs, els materials emprats ens remeten a una construcció d'època contemporània, essent possible que aquesta es dugués a terme a inicis del segle XX, moment en què es comença a ocupar aquest espai de la ciutat. És igualment difícil atribuir una funcionalitat a aquests elements, tot i que el fet de trobar-se vinculats a una construcció en superfície sembla apuntar la idea que es tractés de l'accés a un soterrani, havent-se documentat fresqueres i zones d'emmagatzematge de característiques similars a les aquí presents. El fet de tenir una orientació oposada a la de les galeries localitzades al seu costat ens fa pensar que aquestes escales no es correspondrien amb cap accés a les mateixes, restant els dos elements independents. L'excavació d'aquesta estructura es va aturar un cop es va comprovar que no es documentava cap continuació de la galeria que s'iniciava a la part final de les escales, procedint-se a la seva cobertura.

Al sud-oest d'aquest conjunt es van localitzar altres parts de les galeries que es disposaven a la part alta del parc. Els moviments de terra van posar al descobert tres nous punts on es van poder documentar aquestes construccions.

D'una banda, es va localitzar en dos punts, distants 5 metres, part de la volta d'una galeria que discorria de manera paral·lela al Passeig de Miramar (U.E. 2012). Com en els casos anteriorment descrits, es tracta d'una galeria excavada al subsòl, amb un metre d'ample i una alçada que no es va poder determinar en aquest cas, al trobar-se la mateixa reblerta de runa i terra en la seva pràctica totalitat. A l'igual que succeïa en els cas de la galeria situada al nord-est (descrita en el punt anterior) la seva volta era enlluïda amb maons, essent visible part d'aquesta obra. L'estat de conservació d'aquest tram era molt dolent, no podent ser identificada la seva continuació més enllà dels punts localitzats, i resultant igualment impossible establir si formava part del recorregut de la galeria situada al nord-est i descrita anteriorment.

Per raons de seguretat, donat que la volta de la coberta presentava un gruix molt reduït i un risc d'esfondrament evident, es va procedir a la documentació gràfica d'aquests elements i a la seva posterior cobertura amb terres aportades.

Vista general de les galeries localitzades al Passeig de Miramar.

Quatre metres al sud-oest d'aquest tram se'n va localitzar un altre, situat com l'anterior de manera paral·lela a la carretera actual. Aquesta nova galeria (U.E: 2011) era excavada com les anteriors al terreny de la muntanya, i no presentava cap resta d'enlluït o revestiment d'obra. La seva amplada oscil·lava entre 1 i 1'20 metres. Des del punt localitzat, i un cop efectuades les tasques de neteja necessàries, la galeria era transitable en un total de 22 metres en direcció sud-oest. A partir d'aquest punt el recorregut canviava la seva orientació vers la part alta de la muntanya, per sota l'actual carrer, i quedava novament obstruït pels desprendiments de terres.

Accés a un dels trams de les galeries.

S'ha d'assenyalar que en cap cas els punts localitzats en aquest sector es corresponen amb els accessos originals a les galeries, restant aquests sense ubicar.

Un cop finalitzada aquesta intervenció, es va realitzar el control del tancament dels trams accessibles, així com del desmuntatge de les parts afectades més inestables, tot seguint les directrius marcades pel Museu d'Història de la Ciutat.

6 CONCLUSIONS

Presentem ara, a mode de resum, les conclusions derivades de la intervenció al solar del Parc de la Primavera.

Els treballs al solar del Parc de la Primavera es van dividir en dues fases: la primera es va dur a terme amb anterioritat a l'inici de l'obra pròpiament dita. Aquesta va consistir en el seguiment de la neteja del parc per tal de determinar la presència d'estructures en superfície, i en l'excavació de deu rases de sondeig a les terrasses superiors del solar. Aquestes rases es van distribuir per tot el terreny, per tal d'obtenir un mostreig el més ampli possible, i igualment es van situar al costat dels elements constructius preexistents, per tal de comprovar si aquests reaprofitaven o enmascaraven estructures anteriors.

Aquesta primera actuació no va posar al descobert cap resta arqueològica, ja fossin estructures o materials mobles que apuntessin cap a una possible ocupació d'aquest espai amb anterioritat a les vivendes construïdes durant el segle XX. L'estratigrafia documentada a les mateixes mostrava una seqüència d'estrats sense cap element d'origen antròpic, que es van identificar com el propi terreny geològic de la muntanya. Pel que respecta a les construccions sondejades, tant la seva tècnica com els materials empleats confirmen que es tracta d'elements contemporanis, no havent-se documentat cap construcció anterior al segle XX. Igualment durant aquest procés no es va documentar cap indici de les galeries que es van localitzar amb posterioritat a la part més pròxima al Passeig de Miramar i al camí de la Font Trobada, fet del que podem deduir que aquestes s'estenien en direcció a la part superior de la muntanya, restant la part central del solar del parc desocupada.

La segona fase presentava dos objectius diferenciats: d'una banda es va dur a terme el seguiment de la protecció de l'accés al refugi antiaeri 307, situat al carrer Nou de la Rambla i ja ben documentat amb anterioritat. Aquests treballs es van concloure sense que es produís cap incidència. D'altra banda, es va procedir al seguiment de les obres de construcció del parc i dels moviments de terres relacionats. En el decurs d'aquestes tasques es van localitzar nous elements vinculats al sistema de defensa passiva dispostat a la ciutat de Barcelona enfront els bombardejos soferts durant la guerra civil de 1936-1939. Aquests es corresponen amb tres galeries excavades al subsòl de la muntanya de Montjuïc, i tant per les seves característiques, amb recorreguts dissenyats per evitar l'efecte de l'onada expansiva de les bombes i l'entrada de metralla a l'interior, com per la seva similitud amb altres exemples coneguts com el mateix refugi 307, s'han identificat com a refugis antiaeris.

Aquests tres elements es situen al perímetre de l'actual solar, un d'ells en les proximitats del Passeig de Montjuïc i els altres dos al costat del Passeig de Miramar i el Camí de la Font Trobada. La primera d'aquestes galeries s'ha pogut documentar en la seva totalitat, mentre que les situades a la terrassa superior només es van poder documentar parcialment, a causa que el seu estat de conservació era molt deficient i s'estenien fora els límits del parc.

Per les seves característiques, amb una factura molt més simple que el refugi 307, consistent només en un túnel excavat al subsòl amb revestiments puntuals de maons, podem establir que van ser construccions realitzades o bé amb anterioritat a la campanya oficial de protecció endegada a la tardor de 1936, que establia uns patrons constructius comuns per a tots els refugis, o bé durant el decurs de la guerra, per augmentar el nombre de zones segures al barri davant el nombre creixent d'atacs sobre la ciutat.

Un cop documentades es va procedir a adequar el seu accés, en el cas de la galeria del Passeig de Montjuïc, i a cobrir les aparegudes al Passeig de Miramar, donat el fet que el seu estat de conservació suposava un risc per a la seguretat un cop s'obris el parc al públic.

El fet de trobar diversos refugis en una àrea relativament reduïda seria conseqüència tant de l'elevada densitat d'ocupació del barri de Poble Sec com del fet de trobar-se en una zona propera al port de Barcelona, un objectiu principal pels bombardejos durant la guerra.

Imatge presa durant els bombardeigs de Barcelona, sobre la zona del Port, el Poble Sec i Montjuïc.

A banda d'aquestes estructures defensives, el seguiment de les obres va posar al descobert dos nous elements, també d'època contemporània. Així es va localitzar, al costat del Passeig de Miramar, un mur i un tram d'escales que donaven accés a un soterrani de funció no determinada. Aquest seria una construcció aliena a les galeries antiaèries, i que s'hauria de relacionar amb les vivendes que es van situar en aquesta zona de la muntanya des de començaments del segle XX, un moment en què a conseqüència de l'Exposició Universal de 1929 es començà a urbanitzar la part de la muntanya de Montjuïc més propera a la ciutat amb habitatges de factura modesta.

Dins aquest mateix context es pot situar la construcció de la mina d'aigua localitzada al sector del solar annex al carrer de Nou de la Rambla, que proveiria d'aigua l'entorn més pròxim, fins a la seva amortització al 1945.

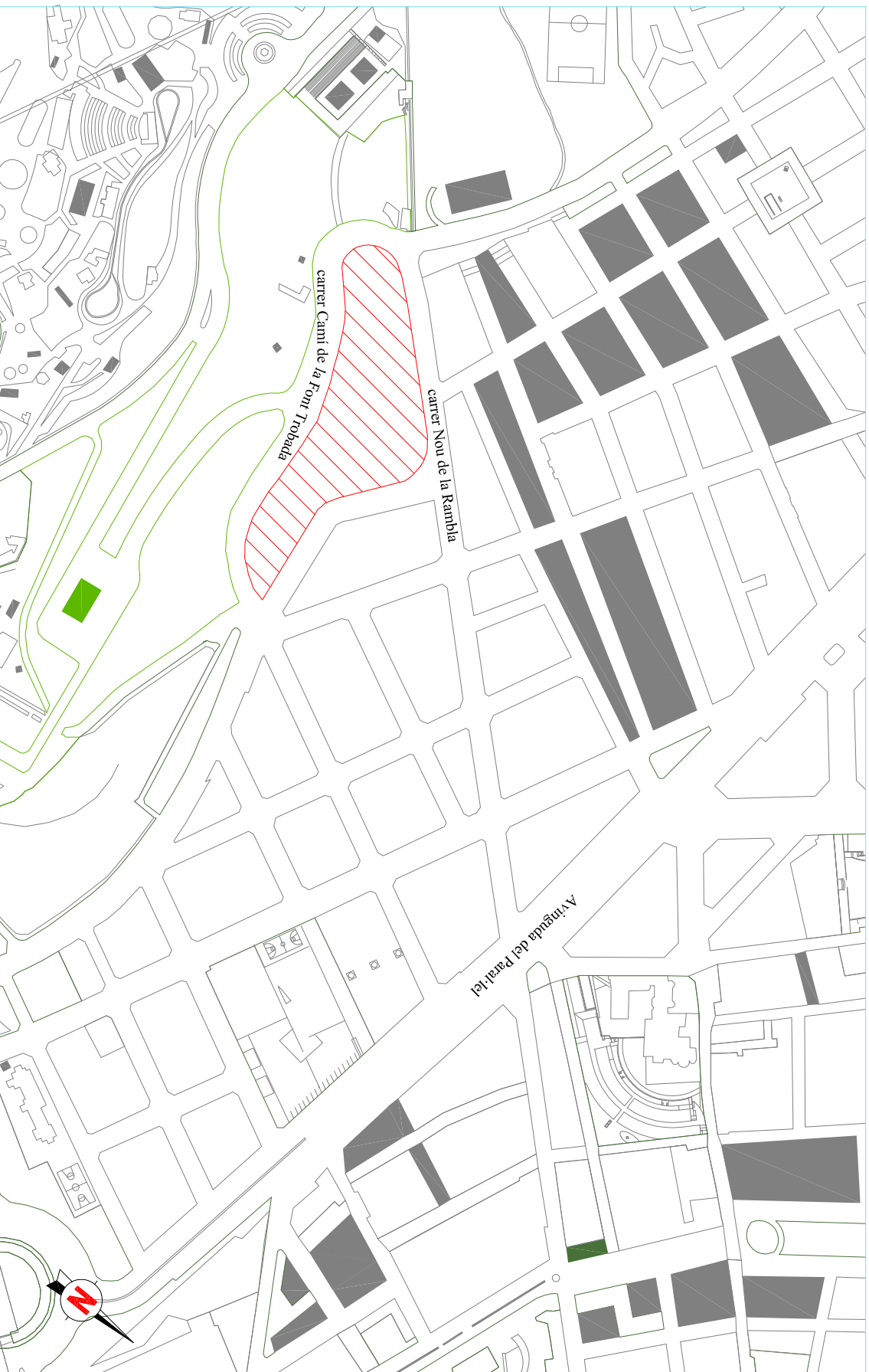
7 BIBLIOGRAFIA

- Maese, Xavier. Memòria de l'excavació de la necròpoli jueva de Montjuïc. 2001
- Pujadó i Puigdomenech, Judit. Oblits de reaguada: els refugis antiaeris a Barcelona (1936-1939). Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998
- Sobrequés i Callicó, Jaume. H^a de Barcelona. Els barris de Barcelona Vol. II. Enciclopèdia Catalana, 1992.
- Villarroya i Font, Joan; Pujadó i Puigdomenech, Judit; Powles, Valerie. El refugi 307. La guerra civil i el Poble-Sec 1936-1939. Ajuntament de Barcelona, 2003.
- Voltes Bou, Pedro. Historia de Montjuich y su castillo. Ayuntamiento de Barcelona , 1960.

8 INVENTARI PLANIMÈTRIC

- 1 Situació del jaciment
- 2 Planol de situació de les rases
- 3 Planol de les zones d'intervenció
- 4 Planta secció i alçat de la mina d'aigua
- 5 Planta de la galeria del Passeig de Montjuïc
- 6 Secció de la galeria del Passeig de Montjuïc
- 7 Planta de la galeria del Passeig de Miramar
- 8 Planta de les escales del Passeig de Miramar

INTERVENCIÓ

C/ Nou de la Rambla, passeig de Miramar,
cami de la Font Trobada i Passeig de Montjuïc
CODI: 088/05 - 061/79
Barcelona (Barcelonès)

NOM DEL PLÀNOL

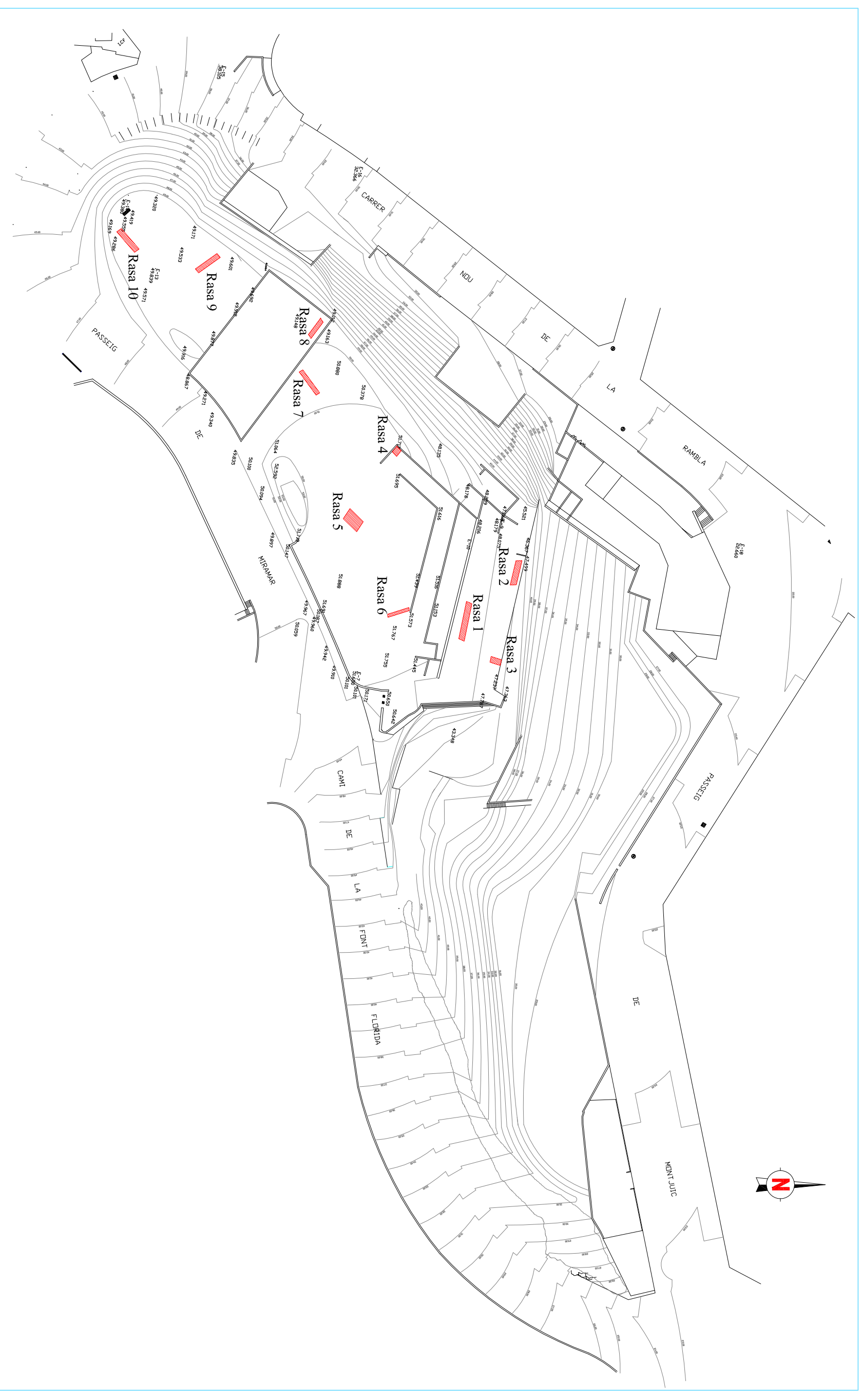
Situació del solar

Núm.

1

Data: Gener 2008

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Daniel Alcubierre

AUTORS

Mario Granollers - Rafael Pierra

ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

INTERVENCIÓ

C/Noi de la Rambla, passeig de Miranar, camí de la Font, Fontada i Passeig de Montjuc Barcelona (Barcelonès)

NOM DEL PLÀNOL

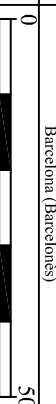
Plànol de situació de les rases

Núm.

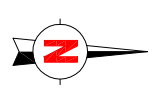
2

DIN A3

Escala: 1:1000

Data: Gener 2008

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Daniel Alcubierre

AUTORS

Rafael Pierra

DIN A3 Escala: 1:1000

INTERVENCIÓ

C/ Nou de la Rambla, passeig de Miranar,
camí de la Font, Trobada i Passeig de Montjuïc
Barceloneta (Barcelona)

NOM DEL PLÀNOL

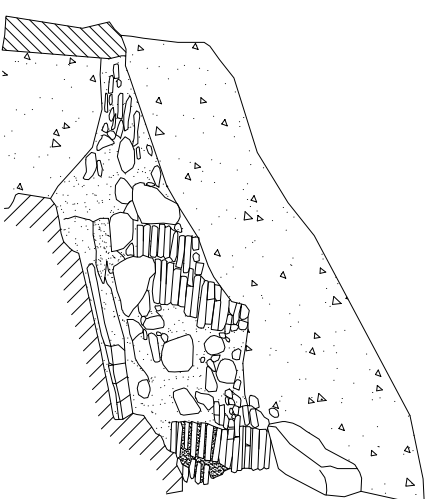
Planol de les
Zones d'Intervenció

Núm.

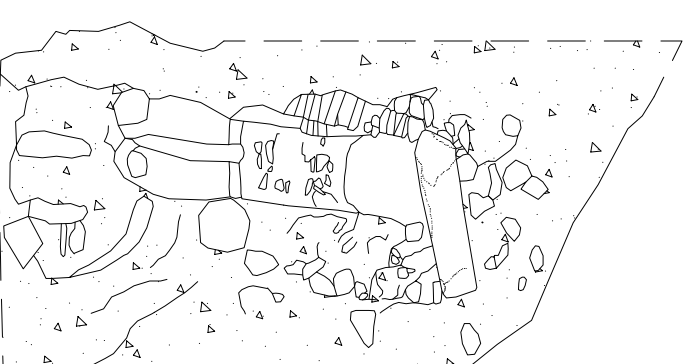
3

Data: Gener 2008

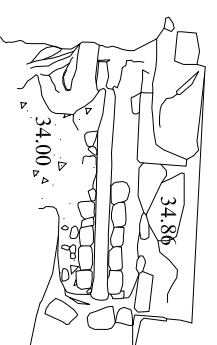

Lateral

Frontal

UE 2004

Planta

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Daniel Alcubierre

AUTORS

Rafael Pierra

DIN A3 Escala: 1:50

INTERVENCIÓ

C/ Nou de la Rambla, passeig de Miramar,
camí de la Font Trobada i Passeig de Montjuïc
CODI: 088705 - 061.06
Barcelona (Barcelona)

NOM DEL PLÀNOL

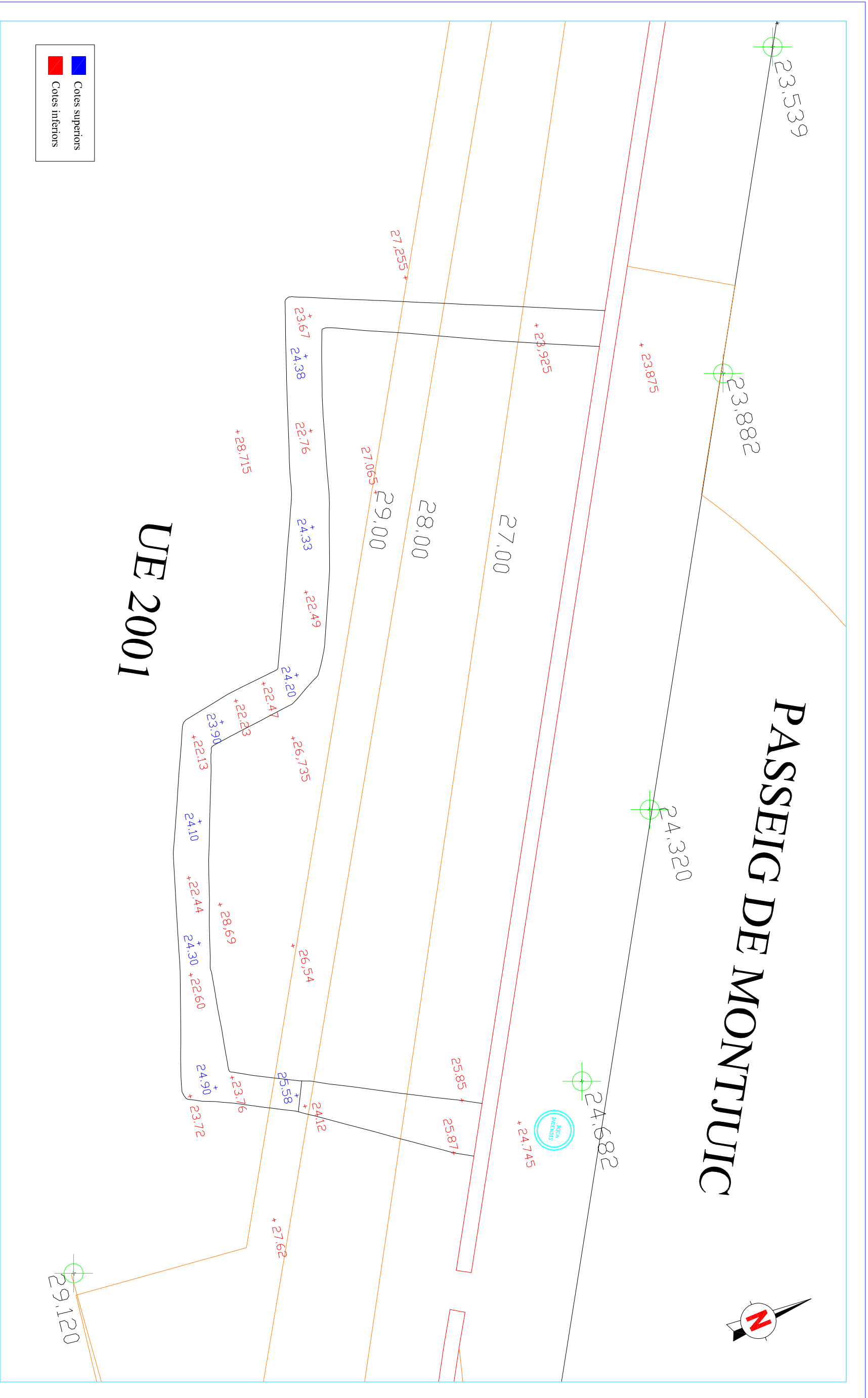
Planta secció i alçat
de la mina d'aigua UE 2004

Núm.

4

Data: Gener 2008

■ Cotes superiors
■ Cotes inferiors

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Daniel Alcuibierre Gómez

AUTORS
Rafael Piera Catalán

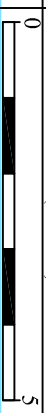
OCODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI

INTERVENCIÓ
C/ Nou de la Rambla, passeig de Mílanar,
camí de la Font Trobada i Passeig de Montjuïc
Barcelona (Barcelona)

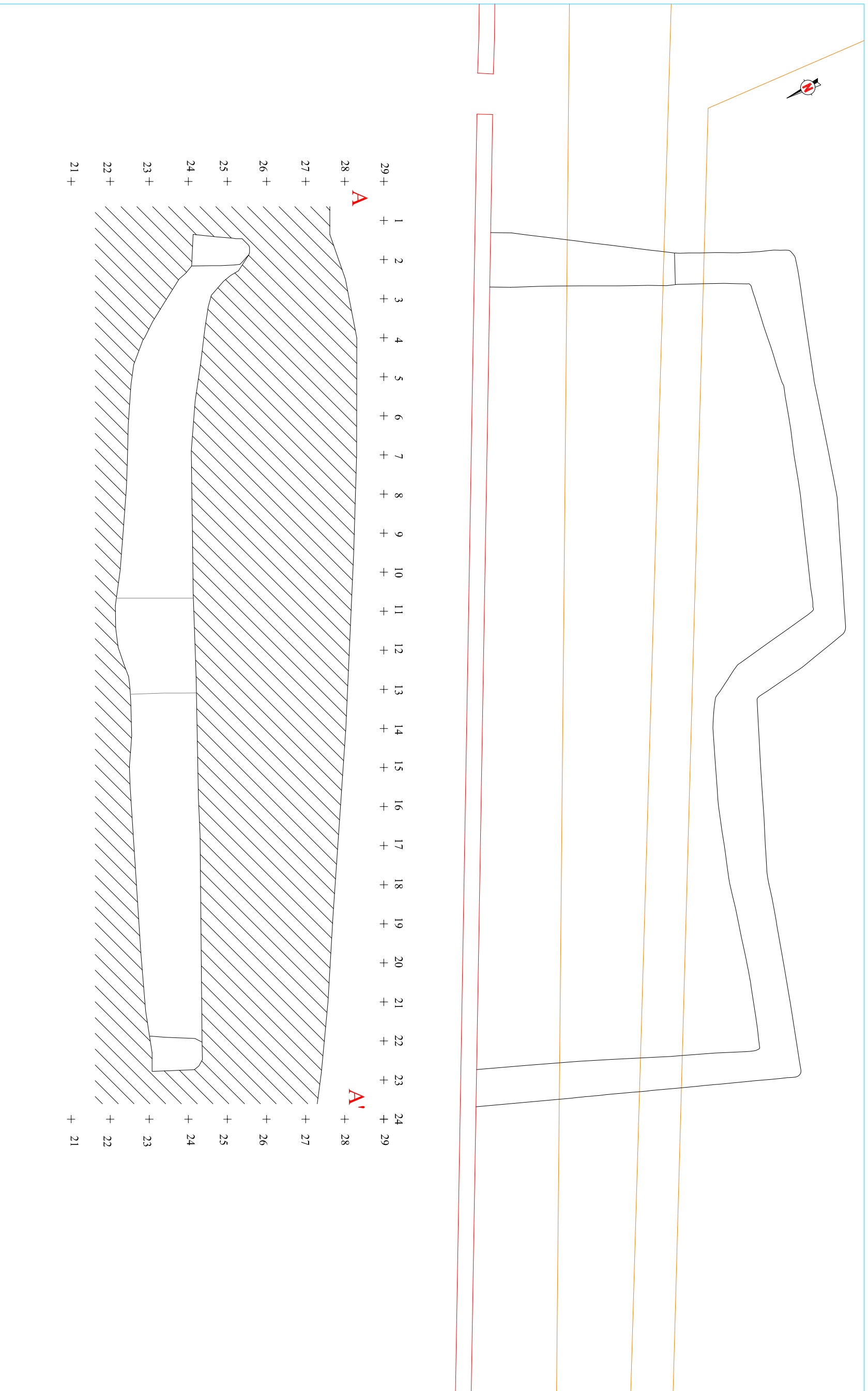
NOM DEL PLÀNOL
Planta de la galeria
Passeig de Montjuïc

Núm.
5

DIN A3 Escala: 1:100

Data: Gener 2008

29 +   1   +   2   +   3   +   4   +   5   +   6   +   7   +   8   +   9   +   10   +   11   +   12   +   13   +   14   +   15   +   16   +   17   +   18   +   19   +   20   +   21   +   22   +   23   +   24   +   29

28 +   **A**

27 +   +   27

26 +   +   26

25 +   +   25

24 +   +   24

23 +   +   23

22 +   +   22

21 +   +   21

21 +   +   21

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA
Daniel Alcubierre Gómez

AUTORS
Rafael Pierra Catalán

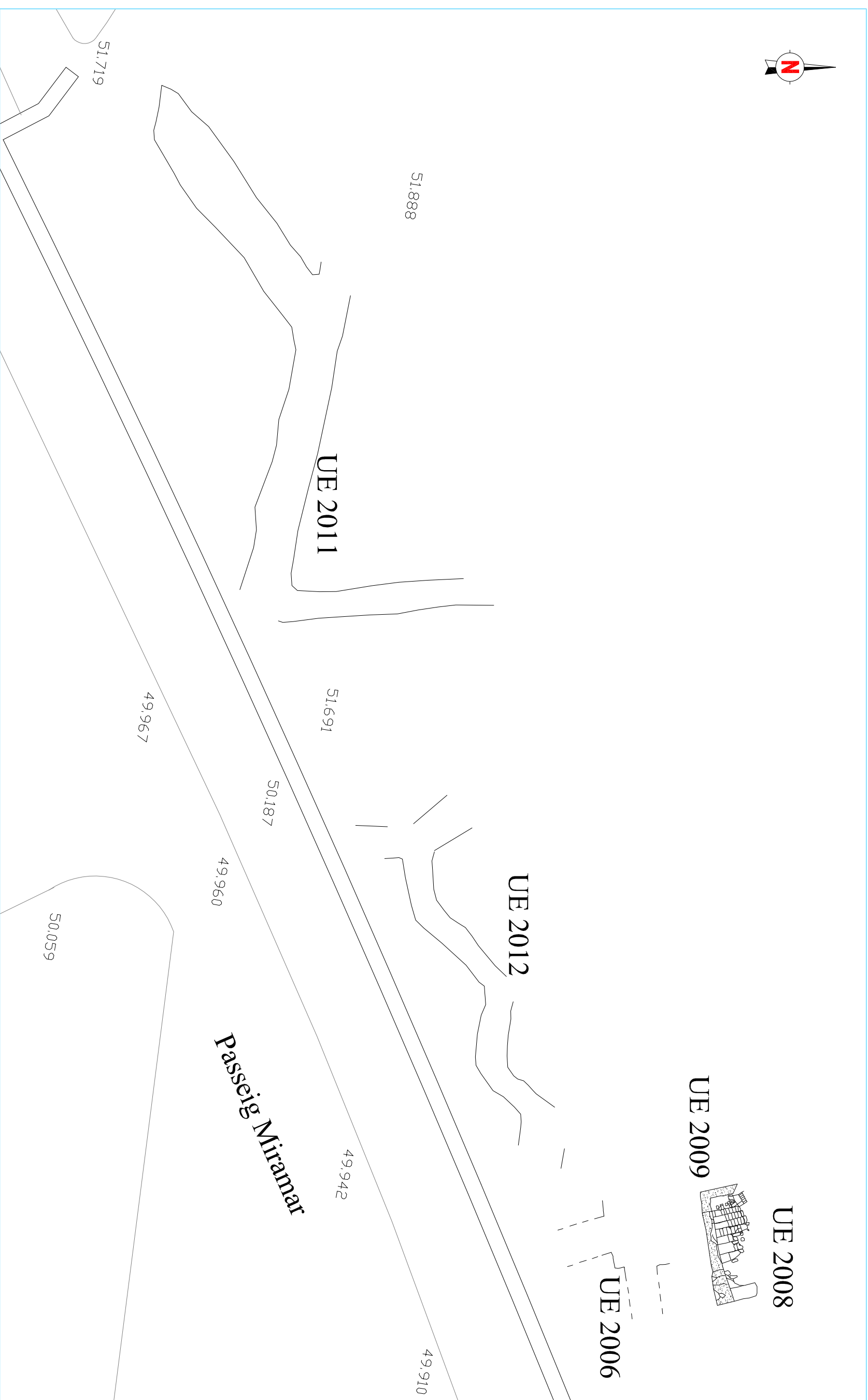
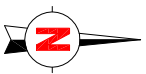
OCODEX
ARQUEOLOGIA I PATRIMONI
DIN A3 Escala: 1:100

INTERVENCIÓ
C/ Nou de la Rambla, passeig de Miramar,
cami de la CODI: 088/05_06/16
Barcelona (Barcelona)

NOM DEL PLÀNOL
Secció de la galeria
Passeig de Montjuïc
Data: Gener 2008

Núm.
6

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA

Daniel Alcubierre

AUTORS

Rafael Pierra

DIN A3 Escala: 1:100

INTERVENCIÓ

C/ Nou de la Rambla, passeig de Miramar,
camí de la Font Trobada i Passeig de Montjuïc
CODI: 088/05 - 061/06
Barcelona (Barcelona)

NOM DEL PLÀNOL

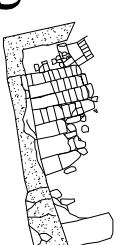
Planta estructures
passeig Miramar

Núm.

7

UE 2008

UE 2009

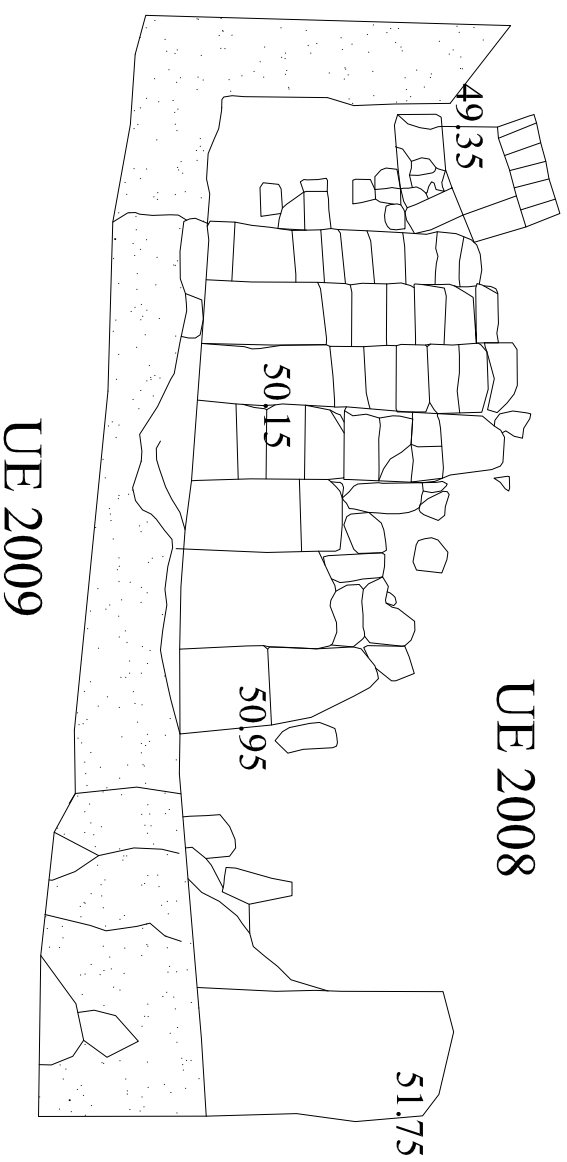

UE 2006

UE 2012

UE 2011

UE 2008

UE 2009

 OCODEX ARQUEOLOGIA I PATRIMONI	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
	C/ Nou de la Rambla, passeig de Miramar, canal de la Font, Trobada i Passeig de Montjuïc CDDI: 088705 - 061769 Barcelona (Barcelona)	Planta escalas Passeig Miramar UE 2008	8
DIN A4	Escala: 1:20	Data: Gener 2008	

9. FITXES D'U.E.

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1001	
Estrat		Solta		Geològica Argila		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				1	
		Gris		Artificial		material Constructiu		2	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		3	
Cobreix a		Cobert per		XX		Ceràmic		9	
1003				Interpretació		Anivellació		13	
Farceix a		Farcit per						14	
								15	
Talla a		Tallat per						16	
								17	
Es recolza en		Se li recolza						18	
Es lliura		Se li lliura							
1005				Afecció		Tipus			
				Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1002	
Estructura		Compacta		Geològica		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				1	
		Blanc		Artificial		material Constructiu		2	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		3	
Cobreix a		Cobert per		XX		Ceràmic		4	
1003				Interpretació		Paviment		5	
Farceix a		Farcit per						6	
								8	
Talla a		Tallat per						9	
								10	
Es recolza en		Se li recolza						11	
Es lliura		Se li lliura							
				Afecció		Tipus			
				Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1003	
Estrat		Compacta		Geològica Argila, llims		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				13	
		Groc		Artificial				14	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		15	
Cobreix a		Cobert per						16	
1001				Interpretació		Terreny geològic		17	
Farceix a		Farcit per						18	
Talla a		Tallat per							
Es recolza en		Se li recolza							
Es lliura		Se li lliura							
1005				Afecció		Tipus			
				Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1004	
Estructura		Compacta		Geològica		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				4	
		Gris		Artificial		material Constructiu		5	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		6	
Cobreix a		Cobert per		XX		Arquitectònic/Artí		7	
		1003		Interpretació		Dipòsit		11	
Farceix a		Farcit per						12	
Talla a		Tallat per							
Es recolza en		Se li recolza							
Es lliura		Se li lliura							
				Afecció		Tipus			
				Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1005	
Estructura		Compacta		Geològica		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica					
		Gris		Artificial		material Constructiu, pedres			
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació			
Cobreix a		Cobert per		XX		Arquitectònic/Artí			
				Interpretació		Mur			
Farceix a		Farcit per							
Talla a		Tallat per							
Es recolza en		Se li recolza							
Es lliura		Se li lliura							
		1003 1001		Afecció		Tipus			
				Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1006	
Estrat		Solta		Geològica		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				19	
		Gris		Artificial		material Constructiu		20	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		21	
Cobreix a		Cobert per		XX		Ceràmic		22	
		1005		Interpretació		Anivellació		23	
Farceix a		Farcit per						24	
Talla a		Tallat per						25	
Es recolza en		Se li recolza						27	
Es lliura		Se li lliura							
		1009		Afecció		Tipus			
				Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1007	
Estrat		Compacta		Geològica Argila, llims		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				19	
		Groc		Artificial				20	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		21	
Cobreix a		Cobert per		Interpretació				22	
1008		1006		Terreny geològic				23	
Farceix a		Farcit per		Observacions				24	
				Estrat compacte de llims i argiles sense material antròpic.				25	
Talla a		Tallat per						27	
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Tipus			
Es lliura		Se li lliura		Si ☐					
1009				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1008	
Estrat		Compacta		Geològica gres		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				19	
		Rosat		Artificial				20	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		21	
Cobreix a		Cobert per		Interpretació				22	
		1007		Terreny geològic				23	
Farceix a		Farcit per		Observacions				24	
				Estrat de pedra (gres) molt compacte, de color gris rosat.				25	
Talla a		Tallat per						27	
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Tipus			
Es lliura		Se li lliura		Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1009	
Estructura		Compacta		Geològica		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica					
		Gris		Artificial					
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació			
Cobreix a		Cobert per		Interpretació					
				XX		Arquitectònic/Artí			
Farceix a		Farcit per		Mur					
Talla a		Tallat per		Observacions					
Es recolza en		Se li recolza		Petit mur, obra contemporània de pedra, maons i ciment.					
Es lliura		Se li lliura		Afecció		Tipus			
		1007 1006		Si ☐					
				No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1010
Estrat		Compacta		Geològica Argila		Zona		Foto. Plan.
		Color		Orgànica		Zona		28
		Gris		Artificial		material Constructiu		
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		
Cobreix a 1011		Cobert per		XX		Ceràmic		
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Anivellació		
Talla a		Tallat per		Observacions		Estrat de runa, argila i material orgànic. Anivellació contemporània.		
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Tipus		
Es lliura		Se li lliura		Si ☐		No ☐		
				%				

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1011
Estrat				Geològica Argila, llims		Zona		Foto. Plan.
		Color		Orgànica		Zona		28
				Artificial				
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		
Cobreix a 1008		Cobert per 1010						
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Terreny geològic		
Talla a		Tallat per		Observacions		Estrat compacte de llims i argiles sense material antròpic.		
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Tipus		
Es lliura		Se li lliura		Si ☐		No ☐		
				%				

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1013
Estrat		Solta		Geològica Argila		Zona		Foto. Plan.
		Color		Orgànica		Zona		29
		Gris		Artificial		material Constructiu		30
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		
Cobreix a 1014		Cobert per		XX		Ceràmic		
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Anivellació		
Talla a		Tallat per		Observacions		Estrat de runa, argila i material orgànic. Anivellació contemporània.		
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Tipus		
Es lliura		Se li lliura		Si ☐		No ☐		
				%				

Definició UE		Textura		Composició		Sector		1014	
Estrat		Compacta		Geològica Argila, llims		Zona		Foto. Plan.	
		Color Groc		Orgànica				29	
				Artificial				30	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació			
Cobreix a		Cobert per 1013		Interpretació		Terreny geològic			
Farceix a		Farcit per		Observacions		Estrat compacte de llims i argiles sense material antròpic.			
Talla a		Tallat per		Afecció		Tipus			
Es recolza en		Se li recolza		Si ☐		No ☐			
Es lliura		Se li lliura		%					

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2001	
Retall/Interestrat				Geològica		Zona		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica				37	
				Artificial				38	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		39	
Cobreix a		Cobert per		Interpretació XX		Arquitectònic/Artí		40	
Farceix a		Farcit per 2002		Galeria				42	
Talla a		Tallat per		Observacions		Galeria excavada al subsol del solar, sense revestiment interior de cap tipus. Possible refugi antiaeri.		43	
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Tipus		44	
Es lliura		Se li lliura		Si ☐		No ☐		45	
				%				46	
								47	
								48	
								49	
								50	
								102	

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2002	
Estrat		Solta		Geològica Argila		Zona		Foto. Plan.	
		Color Vermellós		Orgànica					
				Artificial		material Constructiu			
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació			
Cobreix a		Cobert per		Interpretació XX		Arquitectònic/Artí			
Farceix a		Farcit per		Destrució					
Talla a		Tallat per		Observacions		Rebliment dels accessos a la galeria 2001. Terra amb material de construcció i runa abocada.			
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Tipus			
Es lliura		Se li lliura		Si ☐		No ☐			
				%					

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2003	
Retall/Interestrat		<input type="text"/>		Geològica <input type="text"/>		<input type="text"/>		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica <input type="text"/>		Zona		<input type="text"/>	
		<input type="text"/>		Artificial <input type="text"/>		<input type="text"/>			
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació			
Cobreix a		Cobert per		XX <input type="text"/>		Arquitectònic/Artí			
2004		2004		Interpretació		Canalització			
Farceix a		Farcit per		Observacions		Galeria per encavar una mina d'aigua (UE 2004) contemporània, excavada al subsol del parc.			
2003		2004							
Talla a		Tallat per		Afecció		Tipus			
1003				Si ☐		<input type="text"/>			
Es recolza en		Se li recolza		No ☐		% <input type="text"/>			
Es lliura		Se li lliura							

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2004	
Estructura		Compacta		Geològica <input type="text"/>		<input type="text"/>		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica <input type="text"/>		Zona		<input type="text"/>	
		Gris		Artificial <input type="text"/>		material Constructiu		52	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		53	
Cobreix a		Cobert per		XX <input type="text"/>		Arquitectònic/Artí		54	
2005		2005		Interpretació		Canalització 8mina d'aigua)		55	
Farceix a		Farcit per		Observacions		Obra d'una mina d'aigua. Obra de maons, marter de calç, lloses de pedra i tubs ceràmics. Reblerta amb runa i escombreries.		93	
2003		2003						94	
Talla a		Tallat per		Afecció		Tipus		95	
				Si ☐		<input type="text"/>		97	
Es recolza en		Se li recolza		No ☐		% <input type="text"/>		98	
								99	
Es lliura		Se li lliura							

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2005	
Estrat		Solta		Geològica <input type="text"/>		Argila		Foto. Plan.	
		Color		Orgànica <input type="text"/>		Zona		<input type="text"/>	
		Gris		Artificial <input type="text"/>		material Constructiu		93	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		96	
Cobreix a		Cobert per		XX <input type="text"/>		Ceràmic		97	
2004		2004		Interpretació		Abandó		98	
Farceix a		Farcit per		Observacions		Rebliment de runa i escombreries de la mina d'aigua 2004. Material constructiu contemporani.		99	
2004		2004							
Talla a		Tallat per		Afecció		Tipus			
				Si ☐		<input type="text"/>			
Es recolza en		Se li recolza		No ☐		% <input type="text"/>			
Es lliura		Se li lliura							

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2006	
Retall/Interestrat		<input type="text"/>		<input type="text"/>		<input type="text"/>			
		Color <input type="text"/>		Geològica <input type="text"/>		Zona <input type="text"/>		Foto. Plan.	
				Orgànica <input type="text"/>				51	
				Artificial <input type="text"/>				72	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		73	
Cobreix a		Cobert per		XX <input type="text"/>		Arquitectònic/Artí		74	
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Galeria		75	
Talla a		Tallat per		Observacions		Galeria excavada al subsol del solar, sense revestiment interior de cap tipus. Possible refugi antiaeri. Ubicada a la part superior del solar (Passeig de Miramar)		84	
1003								85	
Es recolza en		Se li recolza						86	
		2007						91	
Es lliura		Se li lliura		Afecció		Tipus		92	
				Si ☐					
				No ☐		%		<input type="text"/>	

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2007	
Estructura		Compacta		<input type="text"/>		<input type="text"/>			
		Color <input type="text"/>		Geològica <input type="text"/>		Zona <input type="text"/>		Foto. Plan.	
		Beix		Orgànica <input type="text"/>				75	
				Artificial <input type="text"/>		material Constructiu		84	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		85	
Cobreix a		Cobert per		XX <input type="text"/>		Arquitectònic/Artí		86	
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Tapiat		87	
Talla a		Tallat per		Observacions		Tapiat de maons i morter de part de la galeria 2006. Presenta un orifici per a la canalització d'aigua i una petita pica de pedra adosada.		88	
Es recolza en		Se li recolza						89	
								90	
Es lliura		Se li lliura		Afecció		Tipus		91	
				Si ☐				92	
				No ☐		%		<input type="text"/>	
								144	

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2008	
Estructura		Compacta		<input type="text"/>		<input type="text"/>			
		Color <input type="text"/>		Geològica <input type="text"/>		Zona <input type="text"/>		Foto. Plan.	
		Beix		Orgànica <input type="text"/>				80	
				Artificial <input type="text"/>		material Constructiu		81	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		82	
Cobreix a		Cobert per		XX <input type="text"/>		Arquitectònic/Artí		83	
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Escales			
Talla a		Tallat per		Observacions		Tram d'escales d'obra contemporània (maons i ciment) localitzada a la part superior del parc (Psg de Miramar). Conserva 8 graons de 20cm d'alçada per 1 m d'ample.			
Es recolza en		Se li recolza							
2009									
Es lliura		Se li lliura		Afecció		Tipus			
				Si ☐					
				No ☐		%		<input type="text"/>	

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2009	
Estructura		Compacta		Geològica				Foto. Plan.	
		Color		Orgànica		Zona		80	
		Beix		Artificial		material Constructiu		81	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		82	
Cobreix a		Cobert per		XX		Arquitectònic/Artí		83	
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Mur			
Talla a		Tallat per		Observacions		Mur de maons i morter de calç on es recolzen les escales 2008.			
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Si ☐		Tipus	
Es lliura		Se li lliura		No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2010	
Retall/Interestrat				Geològica				Foto. Plan.	
		Color		Orgànica		Zona			
				Artificial					
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació			
Cobreix a		Cobert per		XX		Arquitectònic/Artí			
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Galeria			
Talla a		Tallat per		Observacions		Petit tram de galeria excavada al subsol del parc, vinculat a les escales 2008. Funció no determinada.			
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Si ☐		Tipus	
Es lliura		Se li lliura		No ☐		%			

Definició UE		Textura		Composició		Sector		2011	
Retall/Interestrat				Geològica				Foto. Plan.	
		Color		Orgànica		Zona		125	
				Artificial				126	
Relacions Físiques		Igual a		Datació		Criteri datació		127	
Cobreix a		Cobert per		XX		Arquitectònic/Artí		128	
Farceix a		Farcit per		Interpretació		Galeria		129	
Talla a		Tallat per		Observacions		Galeria excavada al subsol del solar, sense revestiment interior de cap tipus. Possible refugi antiaeri. Ubicada a la part superior del solar (Passeig de Miramar)		130	
Es recolza en		Se li recolza		Afecció		Si ☐		131	
Es lliura		Se li lliura		No ☐		%		132	
								133	
								134	
								145	
								146	
								147	
								148	

Definició UE		Textura	Composició		Sector	2012
Retall/Interestrat		<input type="text"/>	Geològica	<input type="text"/>	<input type="text"/>	
		Color	Orgànica	<input type="text"/>	Zona	Foto. Plan.
		<input type="text"/>	Artificial	<input type="text"/>	<input type="text"/>	69
Relacions Físiques		Igual a		Datació	Criteri datació	70
Cobreix a	Cobert per			<input type="text" value="XX"/>	<input type="text" value="Arquitectònic/Artí"/>	71
Farceix a	Farcit per			Interpretació		118
Talla a	Tallat per			<input type="text" value="Galeria"/>		119
1003				Observacions		120
Es recolza en	Se li recolza			<input type="text" value="Galeria excavada al subsol del solar, amb revestiment interior de maons (puntalment). Possible refugi antiaeri. Ubicada a la part superior del solar (Passeig de Miramar)"/>		121
Es lliura	Se li lliura					122
				Afecció	Tipus	123
				Si ☐	<input type="text"/>	124
				No ☐	% <input type="text"/>	135
					<input type="text"/>	136
						137
						138

10. INVENTARI FOTOGRÀFIC

Num.	Sector	UE
1	1001 1002	
	Estat inicial del parc de la primavera, terrassa superior, al setembre de 2005.	
2	1001 1002	
	Estat inicial del parc de la primavera, terrassa superior, al setembre de 2005.	
3	1001 1002	
	Estat inicial del parc de la primavera, terrassa superior, al setembre de 2005.	
4	1002 1004	
	Vista de detall de la rasa 1.	
5	1002 1004	
	Vista de detall de la rasa 1.	
6	1002 1004	
	Vista de detall de la rasa 1.	
7	1004	
	Vista de detall de la rasa 1.	
8	1002	
	Vista longitudinal de la rasa 1.	
9	1001 1002	
	Vista longitudinal de la rasa 1.	
10	1002	
	Vista de detall de la rasa 1.	
11	1002 1004	
	Vista de detall de la rasa 1.	
12	1004	
	Vista de detall de la rasa 1.	
13	1001 1003	
	Vista de detall de la rasa 2.	
14	1001 1003	
	Vista de detall de la rasa 2.	
15	1001 1003	
	Vista de detall de la rasa 2.	
16	1001 1003	
	Vista de detall de la rasa 2.	
17	1001 1003	
	Vista general de la rasa 2.	
18	1001 1003	
	Vista general de la rasa 3.	
19	1006 1007 1008	
	Vista general de la rasa 4.	

Num.	Sector	UE		
20		1006	1007	1008
Detall de la rasa 4.				
21		1006	1007	1008
Vista general de la rasa 5.				
22		1006	1007	1008
Vista general de la rasa 5.				
23		1006	1007	1008
Vista general de la rasa 5.				
24		1006	1007	1008
Vista general de la rasa 6.				
25		1006	1007	1008
Vista general de la rasa 6.				
26				
Vista general de la rasa 7.				
27		1006	1007	1008
Vista general de la rasa 7.				
28		1010	1011	
Vista general de la rasa 8.				
29		1013	1014	
Vista general de la rasa 10.				
30		1013	1014	
Vista general de la rasa 10.				
31				
Mur de contenció de terres fet amb pedra i reforç metal·lic al costat sud-est de les terrasses superiors.				
32				
Treballs de moviment de terres al sector del carrer Nou de la Rambla.				
33				
Sector del carrer Nou de la Rambla pròxim a l'accés al refugi 307.				
34				
Sector del carrer Nou de la Rambla pròxim a l'accés al refugi 307.				
35				
Sector del carrer Nou de la Rambla pròxim a l'accés al refugi 307.				
36				
Accés a la gal·leria del passeig de Montjic.				
37		2001		
Interior de la gal·leria del passeig de Montjüic.				

Num.	Sector	UE
38	2001	Interior de la gal·leria del passeig de Montjüic.
39	2001	Accés a la gal·leria del passeig de Montjic
40	2001	Accés a la gal·leria del passeig de Montjic
41		Accés a la gal·leria del passeig de Montjic, vista des del carrer.Tapiat amb pedra i morter.
42	2001	Interior de la gal·leria del passeig de Montjüic
43	2001	Interior de la gal·leria del passeig de Montjüic
44	2001	Interior de la gal·leria del passeig de Montjüic
45	2001	Accés a la gal·leria del passeig de Montjic
46	2001	Accés a la gal·leria del passeig de Montjic
47	2001	Accés a la gal·leria del passeig de Montjic
48	2001	Accés a la gal·leria del passeig de Montjic, al costat oest.
49	2001	Tasques de topografia a l'interior de la gal·leria del Passeig de Montjüic.
50	2001	Accés a la gal·leria del passeig de Montjic
51	2006	Accés a les galeries del passeig de Miramar
52	2004	Vista del interior de la mina d'aigua al sector del carrer de Nou de la Rambla
53	2004	Vista del interior de la mina d'aigua al sector del carrer de Nou de la Rambla
54	2004	Vista del interior de la mina d'aigua al sector del carrer de Nou de la Rambla
55	2004	Vista del interior de la mina d'aigua al sector del carrer de Nou de la Rambla
56		Estructura externa de l'accés al refugi 307.

Num.	Sector	UE
57		Estructura externa de l'accés al refugi 307.
58		Estructura externa de l'accés al refugi 307.
59		Treballs de protecció de l'accés al refugi 307.
60		Vista de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
61		Vista de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
62		Vista de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
63		Vista de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
64		Vista de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
65		Vista de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
66		Vista de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
67		Vista de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
68		Vista de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
69	2012	Vista de detall del interior de la galeria del Passeig de Miramar
70	2012	Vista de detall del interior de la galeria del Passeig de Miramar
71	2012	Vista de detall del interior de la galeria del Passeig de Miramar
72	2006	Vista del interior de la galeria del Passeig de Miramar
73	2006	Vista del interior de la galeria del Passeig de Miramar
74	2006	Vista del interior de la galeria del Passeig de Miramar
75	2006 2007	Vista del interior de la galeria del Passeig de Miramar i part del tapiat.

Num.	Sector	UE
76		
		Vista de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
77		
		Vista de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
78		
		Vista de la cobertura de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
79		
		Vista de la rasa de les pantalles de protecció de l'accés al refugi 307.
80	2008 2009	
		Vista de les escales al sector del Passeig de Miramar
81	2008 2009	
		Vista de les escales al sector del Passeig de Miramar
82	2008 2009	
		Vista de les escales al sector del Passeig de Miramar
83	2008 2009	
		Vista de les escales al sector del Passeig de Miramar
84	2006 2007	
		Vista de l'accés a la galeria del Passeig de Miramar
85	2006 2007	
		Vista de les escales al sector del Passeig de Miramar i el tapiat.
86	2006 2007	
		Vista de les escales al sector del Passeig de Miramar i el tapiat.
87	2007	
		Vista del tapiat d'un accés de les galeries del Passeig de Miramar.
88	2007	
		Vista del tapiat d'un accés de les galeries del Passeig de Miramar.
89	2007	
		Vista del tapiat d'un accés de les galeries del Passeig de Miramar.
90	2007	
		Vista del tapiat d'un accés de les galeries del Passeig de Miramar.
91	2006 2007	
		Vista de l'accés de les galeries del Passeig de Miramar.
92	2006 2007	
		Vista de l'accés de les galeries del Passeig de Miramar.
93	2004 2005	
		Vista de la mina d'aigua al sector del carrer Nou de la Rambla.
94	2004	
		Vista en secció de la mina d'aigua del carrer de Nou de la Rambla.

Num.	Sector	UE
95		2004 Vista en planta de la mina d'aigua del carrer de Nou de la Rambla.
96		2005 Vista en planta de la mina d'aigua del carrer de Nou de la Rambla.
97		2004 2005 Vista de la mina d'aigua al sector del carrer Nou de la Rambla.
98		2004 2005 Vista en secció de la mina d'aigua del carrer de Nou de la Rambla
99		2004 2005 Vista de la mina d'aigua del carrer de Nou de la Rambla
100		Interior del refugi 307.
101		Interior del refugi 307.
102		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
103		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
104		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
105		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
106		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
107		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
108		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
109		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
110		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
111		2001 Interior de la galeria del Passeig de Montjuïc
112		2001 Accés a la galeria del Passeig de Montjuïc
113		2001 Accés a la galeria del Passeig de Montjuïc

Num.	Sector	UE
114	2001	Tapiat i condicionament de l'accés a la galeria del Passeig de Montjuïc
115		Accés a la galeria del Passeig de Montjuïc
116		Accés a la galeria del Passeig de Montjuïc
117		Accés a la galeria del Passeig de Montjuïc
118	2012	Interior de la galeria del Passeig de Miramar.
119	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
120	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
121	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
122	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
123	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
124	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
125	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
126	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
127	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
128	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
129	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
130	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
131	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
132	2011	Galeria del Passeig de Miramar.

Num.	Sector	UE
133	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
134	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
135	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
136	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
137	2012	Vista dels trams descoberts de la galeria del Passeig de Miramar
138	2012	Vista dels trams descoberts de la galeria del Passeig de Miramar
139	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
140	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
141	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
142	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
143	2012	Galeria del Passeig de Miramar.
144	2007	Galeria del Passeig de Miramar.
145	2011	Galeria del Passeig de Miramar.
146	2011	Accés a la galeria del Passeig de Miramar.
147	2011	Accés a la galeria del Passeig de Miramar.
148	2011	Accés a la galeria del Passeig de Miramar.
149	2012	Interior de la galeria del Passeig de Miramar.
150	2011	Galeria del Passeig de Miramar
151	2011	Galeria del Passeig de Miramar

Num.	Sector	UE
152	2011	Galeria del Passeig de Miramar
153	2011	Galeria del Passeig de Miramar
154		Cobertura de les galeries del Passeig de Miramar.